

Motion

1980/81:222

av Kerstin Anér
om värdet av det obetalda arbetet, m. m.

Även i tider av arbetslöshet är det aldrig arbete det är brist på. Bristen är på betald sysselsättning, och det är illa nog. Men i alla samhällen – de må vara kapitalistiska, statssocialistiska eller ännu leva i naturhushållning – utförs alltid en mängd och ibland huvuddelen av allt arbete utan att någon betalning utges. Människorna arbetar åt sig själva, åt sin familj, ätt eller stam, åt sin förening, sitt grannskap, sina vänner. Detta arbete är livsnödvändigt för alla samhällen.

Detta "egenarbete" glider i svårtydbara nyanser över i en svart eller grå ekonomi, där arbete också utförs utan officiellt kontrollerad betalning men ändå blir betalt. I somliga länder har man mätt eller försökt mäta även denna ekonomi, och funnit att den är omöjlig att ta bort utan att hela samhället faller samman – så i Italien. I statsocialistiska länder fungerar den som en tydlig lik nödvändig säkerhetsventil och kompletteras inte sällan med en legal svart marknad för överklassen. I USA har en nationalekonom, Edgar L. Feige, nyligen ansett sig kunna visa att den dolda ekonomin är så dold och så stor att den åstadkommer allvarliga felvisningar i konjunkturberäkningarna.

I Sverige finns likaså båda dessa arter av inofficiell ekonomi. Den *vita*, dvs. det lagliga men obetalda arbetet, torde i arbetstimmar räknat inte vara mindre än det betalda. Hushållsarbete inkl. barnomsorg i hemmen tar enligt en uträkning fler timmar om året än alla betalda arbetstimmar i landet. Detta arbete åstadkommer tjänster som aldrig annars skulle bli utförda. Det ger människor arbete som aldrig annars skulle bli anställda, eller åtminstone inte för den sortens verksamhet. Det utgör i verkligheten den väsentliga delen av de "sociala nätverk" som vi börjar upptäcka är livsnödvändiga och oersättliga. Man kan alltså inte avskaffa det, eller bör i varje fall inte. Det har däremot naturligtvis sina egna nackdelar. Det går inte att förena med fackligt arbete och måste bekämpas av fackliga ombudsmän, tills de får nya direktiv. Det har också sina egna ojämlikheter. Obetalda tjänster kan enligt sin egen natur aldrig spridas rättvist av samhället. De beror på om man har barn, syskon, grannar, fastrar, som vill och kan hjälpa en. Det beror också på vilken utbildning folk har: hantverksskicklighet i obetalt bruk förräntar sig oerhört snabbt. En amerikansk framtidsforskare, Alvin Toffler, ser fram mot att vi i egenarbetets värld skall värdera varann, inte efter vad vi *har*, men efter vad vi *gör*.

Tyvär lär inte detta avskaffa ojämlikheterna, bara omfördela dem. Men

trots detta är det obetalda arbetet en realitet att räkna med, inte något att bekämpa, dvs. dess legala del.

Däremot måste naturligtvis den *svarta* ekonomin bekämpas. Olika siffror brukar anges för vad som omsätts i narkotikahandel, skattefiffel, restauranger utan moms och utan arbetsgivaravgift, prostitution etc. De går dock alla upp i miljarder. Uppenbarligen kan inte samhällets räknemästare blunda för dem. Vi måste få så pålitliga mått som möjligt även på denna del av skuggekonomin.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär att nästa långtidsutredning ges uppdraget att i sina kalkyler också inräkna värdet av de tillgångar som skapats och det arbete som utförs vid sidan av de sektorer som nu mäts av nationalräkenskaperna,
2. att riksdagen hos regeringen begär att långtidsutredningen på samma sätt får i uppgift att söka beräkna det illegala arbetets och den svarta ekonomins effekter på samhällsekonomin.

Stockholm den 13 januari 1981

KERSTIN ANÉR (fp)